

Ефремов Е.А.¹

¹Казахский Национальный Университет им. Аль-Фараби
г. Алматы, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНИЧЕСКОЙ И ДИАСПОРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ У КОРЕЙЦЕВ США

Аңдатпа

Этностық және диаспоралық сәйкестіліктің қалыптасу мәселесін отандық және шетелдік ғалымдар зерттеді. Атап айтқанда, диаспоралардың қалыптасу мәселесі әрқашан классикалық диаспоралар өлшемі арқылы қаралды, алайда қазіргі ғаламдық үдерістер бүгінгі күні түп-тегі корейлік американдықтардың басым бөлігі бұл қасиетке иелік ететін «жаңа» диаспоралардың пайда болуын ынталандырады. Кең таралған пікірге қарамастан, түп-тегі корейлік американдықтар қоғамдастығы біртекті емес, олар тілі, туыстығы, ұрпағы, ұқсастығы және таптық тиістілігі, иммиграция уақыты бойынша бимодальды болып келеді. Этностық тиістілік сезімі түп-тегі корейлік американдықтар үшін маңызды фактор болып табылады, бұл ретте түп-тегі корейлік американдықтар қоғамдастығында диаспоралық сәйкестілікті қалыптастыруда маңызды рөл атқаратын негізгі әлеуметтік институт корей христиан миссиялары болып саналады. Бұл мақаланың мақсаты – этностық және диаспоралық сәйкестілікті қалыптастыруға ықпал ететін әлеуметтік-психологиялық факторларды қарау.

Түйінді сөздер: АҚШ-тағы корей диаспорасы, түп-тегі корейлік американдықтар, диаспора, этностық сәйкестілік, диаспоралық сәйкестік.

Efremov E. A.¹

*Al-Farabi Kazakh national University
Almaty, Kazakhstan*

Abstract

The issue of the formation of ethnic and diasporic identities was considered by both domestic and Western scholars. In particular, the issue of the formation of diasporas has always been considered through the prism of the notion of classical diasporas, however, modern globalization processes force the emergence of “new” diasporas, the qualities of which the predominant part of Korean Americans possess present day. Contrary to popular belief, the community of Korean Americans is not homogeneous, but bimodal - in terms of language, kinship, generation, identity and class, time of immigration. The perception of ethnic belonging is an important factor for Korean Americans, and Korean Christian missions are the main social institutions that play a significant role in formation diasporic identity in the Korean American community. This article aims to consider the socio-psychological factors that influence the formation of ethnic and diasporic identities.

Keywords: Korean diaspora in the USA, Korean Americans, diaspora, ethnic identity, diaspora/diasporic identity.

Efremov E.A.¹

¹Ал-Фараби ат. ҚазҰУ
Алматы қ., Қазақстан

Аннотация

Вопрос формирования этнической и диаспорной идентичности рассматривался как отечественным так и западными учеными. В частности вопрос формирования диаспор всегда рассматривался через призму классических диаспор, однако современные глобальные процессы стимулируют возникновение «новых» диаспор, качествами которой обладает преобладающая часть

американцев корейского происхождения сегодня. Вопреки распространенному мнению, сообщество американцев корейского происхождения не однородно, а бимодально – по языку, родству, поколению, идентичности и классовой принадлежности, времени иммиграции. Ощущение этнической принадлежности является важным фактором для американцев корейского происхождения, при этом основным социальным институтом, играющим значимую роль в формировании диаспорной идентичности в сообществе американцев корейского происхождения, играют корейские христианские миссии. Данная статья ставит перед собой целью рассмотреть социально-психологические факторы, влияющие на формирование этнической и диаспорной идентичности.

Ключевые слова: корейская диаспора в США, американцы корейского происхождения, диаспора, этническая идентичность, диаспорная идентичность.

Введение

Западные и отечественные исследователи признают, что этническая идентичность – это сложное и многоаспектное социальное явление, которое характеризуется осознанием индивидом (группой) своей принадлежности к определённой этнической общности, пониманием, оценением и переживанием своего членства в ней. В процессе этнической идентификации у человека (общности) формируются [1 с.27]:

- устойчивое чувство «мы», основанное на определённых параметрах этногенеза;
- видение мира и жизни по принципу «свои-чужие», «мы-они» и готовность к сходному с представителями своей этнической группы образу мыслей и действий;
- определённое ценностное отношение индивида к себе и другим, обществу и окружающему миру;
- тип самоопределения индивида в социальном и культурном пространстве;
- образ жизни человека (стиль жизнедеятельности, стиль общения, стиль активности и т.д.).

Этническая и диаспорная идентичность у корейцев США

В настоящем разделе рассматривается вопрос формирования этнической идентичности у двух поколений корейцев, проживающих в США:

- второе поколение американцев корейского происхождения;
- поколение 1,5 американцев корейского происхождения.

Здесь и далее под понятием второе поколение (иммигрантов) подразумеваются люди, родившиеся в США и являющиеся гражданами США по праву рождения, у которых, как минимум, один из родителей является иммигрантом первого поколения. Под понятием поколение 1,5 подразумеваются люди, натурализованные граждане США, иммигрировавшие в возрасте 6-13 лет [2 с.65], они отличаются тем, что они маргинальны как к старому, так и к новому мирам и не являются частью ни одного из них, тем не менее, им необходимо искать идентичность и определять себя в отношении общества своего происхождения, к которому они могут никогда не вернуться, и к принимающему обществу, в котором они формируются [3 с.61].

На 2019 г. в США проживает 2,5 миллиона корейцев [4], из них 1,8 миллиона – американцы корейского происхождения [5], 62% которых являются натурализованными американцами, образуя самое многочисленное сообщество корейцев за пределами Корейского полуострова, из последних около четверти живут в США менее 10 лет [6]. Основные корейские общины представлены в таких крупных метрополиях, как Лос-Анджелес, Нью-Йорк, Вашингтон.

Предположительно, американцы корейского происхождения второго и 1,5 поколений не имеют свободы выбора этнической идентичности, отличной от корейской. Герман Ким отмечает, что корейцы, где бы они ни проживали за пределами исторической родины, стремятся к тому, чтобы их дети усвоили язык принимающей страны, который призван стать родным и превратиться в орудие для достижения личного успеха [7]. Неслучайно для американцев корейского происхождения второго или 1,5 поколения первичным языком становится английский. Однако у носителей эритажного (унаследованного от англ. heritage – наследство, наследие) языка – языка второго и 1,5 поколений иммигрантов, для которых родительский язык перестал быть основным и имеет особый статус «унаследованного» от родителей [8 с.5], вероятность кризиса идентичности возрастает, поскольку им приходится иметь дело с множественными, иногда противоречивыми идентичностями. Физические маркеры этнической принадлежности при этом играют большую роль для азиатов, в частности.

Другими словами, они неизбежно идентифицируют себя как корейцы, потому что именно этого от них и ожидает общество [9].

Характер и сила этнической идентичности корейцев молодого поколения в значительной степени определяются следующими четырьмя факторами:

1) сохранение ими корейской культуры;

2) их участие в корейских этнических «организациях» против некорейских этнических «организаций»;

3) их связи с родиной (Южная Корея) и их восприятием международного статуса и влияния родины;

4) их опытом подвергания расовым предрассудкам и дискриминации в Америке.

Четыре основных фактора, влияющих на формирование этнической идентичности

Как указывалось ранее, на формирование этнической идентичности этнических и расовых идентичностей американцев молодого поколения влияют следующие четыре основных фактора: (1) сохранение ими этнической культуры, (2) их социальные сети с этническими друзьями и участие в этнических организациях, (3) их связь с родиной и восприятие глобальной мощи и влияния родины, и (4) их опыт в подвергании расовым предрассудкам и дискриминации.

1) Сохранение этнической культуры

Этнические группы, как правило, определяют свою уникальность по отношению к другим этническим группам в основном с помощью культуры. Язык является центральным компонентом культуры, и как таковой он оказывает самое сильное влияние на интеграцию членов в определенную этническую группу.

Религия обычно оказывает более сильное влияние на этническую принадлежность, чем культура родной страны. Большинство американцев корейского происхождения являются адептами протестантизма, которые не являются традиционной корейской религией. Корейский протестантизм не включает в себя много корейских культурных элементов, таких как еда, ритуалы и обряды, и другие элементы корейской народной культуры. Соответственно, корейские иммигранты-протестанты испытывают трудности в передаче своих культурных традиций и этнической самобытности молодому поколению, хотя сами они могут практиковать корейскую культуру в корейских иммигрантских церквях [11].

2) Этнические социальные связи и участие в этнических организациях

Этнические социальные связи и этническая идентичность взаимно влияют друг на друга. Те, кто поддерживает тесные социальные связи со многими представителями своего этноса, вероятно, будут иметь более сильную этническую идентичность, чем те, кто поддерживает слабые социальные связи.

Размер иммигрантской группы, так и этнический состав соседства по месту жительства оказывают существенное влияние на этнические социальные связи. Корейцы второго поколения сегодня имеют огромные преимущества в части этнических социальных связей по сравнению со своими предшественниками. Герман Ким отмечает, что этническая и диаспорная консолидации развились в значительной степени из оффлайновой жизни в онлайн-овую [12], такие онлайн-сообщества, в частности, призваны компенсировать чувство утраты родины и содействовать в интеграции иммигрантов в новое общество. В качестве примера можно привести американское женское интернет-сообщество MissyUSA (www.missyusa.com) с приблизительно 300 000 зарегистрированными пользователями.

3) Связи с родиной – её международный статус и влияние

Дети иммигрантов, которые родились или выросли в Соединенных Штатах, поддерживают более слабые транснациональные связи со своей родиной, чем их родители-иммигранты [13]. Однако они также поддерживают связи с Кореей по разным каналам.

Статус и влияние родной страны, независимо от их связей с ней, также оказывают сильное влияние на формирование этнической идентичности американцев молодого поколения. Когда родина воспринимается как слабая и/или невидимая, дети молодого поколения современных иммигрантов вряд ли будут гордиться ею и, следовательно, будут иметь слабую этническую идентичность. С другой стороны, когда их родина оказывает мощное экономическое, политическое и культурное влияние в глобальном масштабе, дети младшего поколения, вероятно, будут очень гордиться этим и сохранять более сильную этническую самобытность.

К примеру, в Казахстане существуют программы поддержки соотечественников, проживающих за рубежом, программа «Нурлы кош» (каз. Нұрлы көш; букв. «светлая кочёвка», «светлый переезд»),

Концепция миграционной политики Республики Казахстан на 2017 - 2021 годы, под эгидой Фонда «Отандастар» на сегодня идет работа по поддержке этнических казахов за рубежом, разрабатывается государственная программа поддержки казахских диаспор во всем мире.

4) Расовые предрассудки и дискриминация в принимающем обществе

Для членов групп расовых меньшинств в Соединенных Штатах, независимо от того, насколько они ассимилировались, этническая и расовая идентичность навязываются им социальными ожиданиями или социальным восприятием.

Несмотря на преобладание позитивного имиджа американцев азиатского происхождения [14], многие американцы по-прежнему склонны рассматривать их, независимо от уровня их приобщения к американскому обществу, как «вечных иностранцев» [15 с.77] или «чужих», которые не могут быть полностью ассимилированы.

Этническая самоидентификация американцев корейского происхождения

В результате опроса корейских школьников г. Нью-Йорк – представителей второго поколения, проведенном Джоанн Хонг и Мин Пхён Гап в 1999 году, у респондентов выявился очень высокий уровень идентичности в качестве американца корейского происхождения (72%) [16]. Доля респондентов, позиционировавших себя только как «американцы» составила 3,5%.

В том же году Пак Ке Ёнг, ассоциированный профессор антропологии и азиатско-американских исследований и (бывший) заместитель руководителя программы по проекту «Корейцы в Северной и Южной Америке» в Центре корейских исследований при Калифорнийском университете в Лос-Анджелесе, проводила исследования с целью определения этнической идентичности у поколения 1,5. Большинство респондентов склонилось к тому, что они не могут точно определить свою этническую идентичность ни как американской, ни как корейской.

В 2000-2001 году организацией National Asian American Survey аналогично проводилось исследование этнической идентичности на фокус группе американцев азиатского происхождения [17], в частности респондентам был задан вопрос на тему «Этническая самоидентификация американцев корейского происхождения»: «Кем вы себя видите?», на который ответы респондентов распределились в следующей пропорции: 3% - американец, 15% - американец азиатского происхождения, 5% - азиат, 33% - американец корейского происхождения, 41% - кореец, 1% - затрудняюсь ответить, 2% отказались отвечать.

В 2012 году Pew Research Center также было проведено аналогичное исследование, в ходе которого респондентам - американцам корейского происхождения был задан вопрос «Как американцы азиатского происхождения описывают себя?». 74% респондентов позиционируют себя как корейцы или как американцы корейского происхождения, 14% относят себя к азиатам или американцам азиатского происхождения, и только 11% респондентов ощущают себя полностью американцами.

Таким образом, можно отметить, что ощущение этнической принадлежности является важным фактором для американцев корейского происхождения.

Теоретические аспекты формирования диаспоры и диаспорной идентичности

Уильям Сафран выделяет шесть базовых характеристик диаспоры [19 с.83], в свою очередь специалисты выделяют два уровня идентичности, которые своеобразно проявляются в ней. Первый уровень – личностно-психологический; человек ощущает и идентифицирует себя в качестве члена небольшой ячейки социума, например семьи, через нее осознает свое «я». Именно в семье он получает первичные представления о жизни, а также, в случае с диаспорой, о традициях и особенностях своего народа, семья служит средством передачи национальных устоев и ценностей от одного поколения к другому, что особенно важно в чужеродной среде. Второй, более широкий уровень – групповой, социально-психологический, когда происходит идентификация со значительной группой. Представления индивида о своем «я» «формируются как производные от осознания человеком своей причастности к определенной социальной группе» [20].

В диаспоре этническая идентичность проявляется в жестко фиксированных кровных и культурных связях, определяющих принадлежность индивида к той или иной этнической группе и общине; это константа, предопределенная от рождения, а не результат выбора. Сторонники данного подхода Жан Тощенко и Татьяна Чаптыкова отмечали, что способностью создавать диаспору обладает не каждый этнос, а только этнос, устойчивый к ассимиляции [21 с.36]. Данная позиция и

подчеркивает одну из наиболее значимых характеристик любой диаспоры – национальный признак. В то же время этого недостаточно для понимания такого сложного и многослойного феномена, как диаспора, поскольку не учитываются иные важные ее характеристики, например, особенности конкретного времени, конкретного региона обоснования, уровень сплоченности и, наконец, поведение и устремления каждого отдельного ее члена [22 с.67].

Институты формирования диаспорной идентичности у американцев корейского происхождения

Концепция и определение диаспоры менялись с годами и до сих пор изучаются и обсуждаются многими учеными и экспертами. Кто такие представители корейской диаспоры? Это этническое или гражданское определение? Сколько поколений нужно человеку, чтобы стать частью диаспоры? Являются ли члены диаспоры только «чистыми корейцами»? Могут ли являться членами диаспоры «дети межэтнических браков»? Как нам нужно интерпретировать или обращаться с этническими корейцами, которые утверждают: «Я не кореец - Я американец»? В чем разница между простым иммигрантом и членом сообщества диаспоры. В частности, Чой Ин Бом поднимает вопрос: «Существует ли корейская диаспора? Правильно ли утверждать, что корейская диаспора существует только потому, что за пределами Корейского полуострова проживает много корейцев?» [23 с.9]

Среди корейских диаспор есть несколько образовательных систем для продвижения корейских интересов, языка и культуры для детей американцев корейского происхождения: корейские школы, языковые школы, культурные центры, воскресные школы при церквях корейской диаспоры, организации Корейские Студенты Всех Стран (KOSTA), Движение Пробуждения Иисуса для Америки/Всех Стран (JAMA) и других неправительственных или религиозных организаций. Корейские церкви – самый влиятельный социальный институт формирования корейской диаспорной идентичности, и диаспорные образовательные центры в основном сосредоточены на обучении корейской этнической идентичности и корейского языка.

Не смотря на это, почти три четверти корейских американцев (71%) считают себя христианами, в том числе 61% - протестантами и 10% - католиками, при этом почти все они регулярно посещают церковь [25 с.77]. Для американца корейского происхождения ходить в корейскую диаспорную церковь – это по-корейски, ведь посещение церкви это, в первую очередь не религиозный вопрос, а вопрос социализации с представителями своего этноса. Христианская (протестантская) церковь в корейской диаспоре США является, прежде всего, надрелигиозным институтом, выполняющим этноконсолидирующую функцию.

Следовательно, можно утверждать, что основным социальным институтом, играющим значимую роль в формировании диаспорной идентичности в сообществе американцев корейского происхождения, играют корейские христианские миссии. При этом в последнее время можно отметить, что всё больше и больше служений проводится на английском языке, ориентированных на второе поколение американцев корейского происхождения.

Выводы

Этническая идентичность формируется больше на основании отношений между принимающим обществом и этнической группой американцев корейского происхождения. При этом под принимающим обществом понимается социально и демографически доминирующая расовая группа «белых» американцев США, которые продолжают воспринимать американцев – этнических корейцев, вне зависимости от уровня их аккультурации и интеграции в американское сообщество, как «вечных иностранцев», навешивая на них не только «типично корейские ярлыки» и стереотипы, но и не разбирая причисляя их к общей массе американцев азиатского происхождения.

Корейская диаспора в Америке представлена недавними иммигрантами, относящимся к первому, 1,5 (полуторному) и в меньшей степени второму поколениям, которые ввиду короткого периода дистанционности почти полностью сохранили этнокультурные параметры, менталитет, особенности этнопсихологии, язык и т.д. населения Кореи [27 с.139], что даёт право определять её как «новую» или «современную» диаспору, дефиницированную Габриэлем Шеффером как группу этнических меньшинств мигрирующего происхождения, проживающую и действующую в принимающей стране, но поддерживающую прочные духовные и материальные связи со страной своего происхождения [28 с.3].

Таким образом, история корейской иммиграции в США насчитывает около ста двадцати лет, что относительно мало для определения её в качестве «классической» диаспоры – еврейской, армянской, однако можно отметить, что преобладающая часть корейцев в США обладает всеми атрибутами «новой» диаспоры.

Список использованной литературы:

1. Мухлынкина Ю.В. К вопросу формирования этнической идентичности // Научный вестник МГТУ ГА №215 - Москва, 2015. - с.27-33
2. Zhou Min. Growing Up American: The Challenge Confronting Immigrant Children and Children of Immigrants // *Annual Review of Sociology*, Volume 23. – 1997. 63 - с.63-95
3. Rumbaut Rubén G. The agony of exile: a study of the migration and adaptation of Indochinese refugee adults and children // *Refugee Children: Theory, Research, and Services*. – Baltimore, Johns Hopkins Univ. Press. 1991. - с.53-91.
4. Официальный сайт Департамента статистики Республики Корея при Министерстве Стратегии и Финансов https://www.index.go.kr/potal/stts/idxMain/selectPoSttsIdxMainPrint.do?idx_cd=1682&board_cd=INDEX_001 и статистический портал при Департаменте статистики http://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_2KAA215
5. López Gustavo, Ruiz Neil G., Patten Eileen. Key facts about Asian Americans, a diverse and growing population. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/09/08/key-facts-about-asian-americans/>
6. Koreans in the U.S. Fact Sheet. <https://www.pewsocialtrends.org/fact-sheet/asian-americans-koreans-in-the-u-s/>
7. Ким Г.Н. Введение в диаспорологию. - Алматы. Қазақ университеті. 2016. – с.136
8. Выренкова А.С., Полинская М.С., Рахилина Е.В. Грамматика ошибок и грамматика конструкций: «эритажный» («унаследованный») русский язык // *Вопросы языкознания* №3. – Москва, Институт русского языка им. В.В. Виноградова РАН. 2014. – с.3-19
9. Brown Clara Lee. Heritage Language and Ethnic Identity: A Case Study of Korean-American College Students – интернет издание // Vol. 11, No. 1 *International Journal of Multicultural Education*. – 2009. <https://ijme-journal.org/index.php/ijme/article/view/157/311>
10. Min Pyong Gap, Chung Thomas. Ethnic Identity among Younger-Generation Korean Americans: A Comparison of Earlier and Later Cohorts* // *Second-Generation Korean Experiences in the United States and Canada*. - Fourth Annual Conference of the Research Center for Korean Community. 2013.
11. Min Pyong Gap. Preserving Ethnicity Through Religion in America: Korean Protestants and Indian Hindus Across Generations. - New York, NYU Press. 2010
12. Kim German. Russia on the way to the information society and the Korean Diaspora // *Известия корееведения в Центральной Азии [The newsletter of Korean Studies in Central Asia]* No. 4 (12). - Алматы, 2006. - с. 197-217
13. Levitt Peggy, Waters Mary C. The Changing Face of Home: The Transnational Lives of the Second Generation. - Russell Sage Foundation, 2006.
14. Hurh Won Moo & Kim Kwang Chung. The 'success' image of Asian Americans: Its validity, and its practical and theoretical implication // *Ethnic and Racial Studies* Volume 12, Issue 4 - 1989 – с. 512-538
15. Wu Frank H. The Model Minority: Asian American 'Success' as a Race Relations Failure // *Yellow: Race in America Beyond Black and White* - New York, Basic Books, 2002.
16. Hong Joann and Min Pyong Gap. Ethnic Attachment Among Second Generation Korean Adolescents // *Amerasia Journal* 25, no. 1. – 1999. – с.165-178
17. Lien Pei-te. Pilot National Asian American Political Survey (PNAAPS), 2000-2001. <http://apidata.com/repository/pilot-national-asian-american-political-survey-pnaaps-2000-2001/>
18. Pew Research Center. Asian Americans: A Mosaic of Faiths. <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/7/2012/07/Asian-Americans-religion-full-report.pdf>
19. Safran W. Diaspora in Modern Society: Myths of Homeland and Return // *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. Volume 1, Number 1, Spring. - University of Toronto Press. 1991 – с.83-99
20. Садохин А. П. Этнология. <http://www.istmira.com/yetnologiya/1351--61-sushhnostyetnicheskoj-identichnosti.html>
21. Тощенко Ж.Т., Чаптыкова Т.И. Диаспора как объект социологического исследования // *Социологические исследования* № 12. – Институт социологии при РАН. 1996. – с.33–42.

22. Джангозян С. Ю. Некоторые аспекты проявления этнической идентичности в диаспоре // Вестник Ереванского университета №1 (142). Международные отношения, Политология. – 2014. – с.64–73.
23. Choi Inbom. *The Korean Diaspora in the World Economy*. – Peterson Institute for International Economics. 2003.
24. 6 facts about South Korea's growing Christian population. 2014 <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/08/12/6-facts-about-christianity-in-south-korea/>
25. Lee Won Sang. *Pastoral Leadership: A Case Study, Including Reference to John Chrysostom* // *West Theological Monograph*. - Wipf and Stock. 2015.
26. 'Silent exodus' from Korean-American churches as younger parishioners find community elsewhere. 2018. <https://www.scp.org/news/2018/04/03/81489/silent-exodus-from-korean-american-churches-as-you/>
27. Ким Г.Н. Избранные труды по корееведению // Тенденции современной иммиграции корейцев в США. – Алматы. Сенім. 2013 – с.132-152
28. Sheffer Gabriel. *Modern Diasporas in International Politics* // *A New Field of Study: Modern Diasporas in International Politics* - London, Croom Helm. 1986.

References:

1. Muhlynkina YU.V. *K voprosu formirovaniya etnicheskoj identichnosti* // *Nauchnyj vestnik MGTU GA №215 - Moskva*, 2015. - s.27-33
2. Zhou Min. *Growing Up American: The Challenge Confronting Immigrant Children and Children of Immigrants* // *Annual Review of Sociology*, Volume 23. – 1997. 63 - s.63-95
3. Rumbaut Rubén G. *The agony of exile: a study of the migration and adaptation of Indochinese refugee adults and children* // *Refugee Children: Theory, Research, and Services*. – Baltimore, Johns Hopkins Univ. Press. 1991. - s.53-91.
4. Oficial'nyj sajt Departamenta statistiki Respubliki Koreya pri Ministerstve Strategii i Finansov https://www.index.go.kr/potal/stts/idxMain/selectPoSttsIdxMainPrint.do?idx_cd=1682&board_cd=INDX_001 i statisticheskij portal pri Departamente statistiki http://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_2KAA215
5. López Gustavo, Ruiz Neil G., Patten Eileen. *Key facts about Asian Americans, a diverse and growing population*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/09/08/key-facts-about-asian-americans/>
6. *Koreans in the U.S. Fact Sheet*. <https://www.pewsocialtrends.org/fact-sheet/asian-americans-koreans-in-the-u-s/>
7. Kim G.N. *Vvedenie v diasporologiyu*. - Almaty. Қазақ университеті. 2016. – s.136
8. Vyrenkova A.S., Polinskaya M.S., Rahilina E.V. *Grammatika oshibok i grammatika konstrukcij: «eritazhnyj» («unasledovannyj») russkij yazyk* // *Voprosy yazykoznanija №3*. – Moskva, Institut russkogo yazyka im. V.V. Vinogradova RAN. 2014. – s.3-19
9. Brown Clara Lee. *Heritage Language and Ethnic Identity: A Case Study of Korean-American College Students – internet izdanie* // Vol. 11, No. 1 *International Journal of Multicultural Education*. – 2009. <https://ijme-journal.org/index.php/ijme/article/view/157/311>
10. Min Pyong Gap, Chung Thomas. *Ethnic Identity among Younger-Generation Korean Americans: A Comparison of Earlier and Later Cohorts** // *Second-Generation Korean Experiences in the United States and Canada*. - Fourth Annual Conference of the Research Center for Korean Community. 2013.
11. Min Pyong Gap. *Preserving Ethnicity Through Religion in America: Korean Protestants and Indian Hindus Across Generations*. - New York, NYU Press. 2010
12. Kim German. *Russia on the way to the information society and the Korean Diaspora* // *Izvestiya koreevedeniya v Central'noj Azii [The newsletter of Korean Studies in Central Asia] No. 4 (12)*. - Almaty, 2006. - s. 197-217
13. Levitt Peggy, Waters Mary C. *The Changing Face of Home: The Transnational Lives of the Second Generation*. - Russell Sage Foundation, 2006.
14. Hurh Won Moo & Kim Kwang Chung. *The 'success' image of Asian Americans: Its validity, and its practical and theoretical implication* // *Ethnic and Racial Studies Volume 12, Issue 4 - 1989 – s. 512-538*
15. Wu Frank H. *The Model Minority: Asian American 'Success' as a Race Relations Failure* // *Yellow: Race in America Beyond Black and White* - New York, Basic Books, 2002.

16. Hong Joann and Min Pyong Gap. *Ethnic Attachment Among Second Generation Korean Adolescents* // *Amerasia Journal* 25, no. 1. – 1999. – с.165-178
17. Lien Pei-te. *Pilot National Asian American Political Survey (PNAAPS), 2000-2001*. <http://apidata.com/repository/pilot-national-asian-american-political-survey-pnaaps-2000-2001/>
18. Pew Research Center. *Asian Americans: A Mosaic of Faiths*. <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/7/2012/07/Asian-Americans-religion-full-report.pdf>
19. Safran W. *Diaspora in Modern Society: Myths of Homeland and Return* // *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. Volume 1, Number 1, Spring. - University of Toronto Press. 1991 – с.83-99
20. Sadohin A. P. *Etnologiya*. <http://www.istmira.com/yetnologiya/1351--61-sushhnostyetnicheskoj-identichnosti.html>
21. Toshchenko ZH.T., CHaptykova T.I. *Diaspora kak ob"ekt sociologicheskogo issledovaniya* // *Sociologicheskie issledovaniya* № 12. – Institut sociologii pri RAN. 1996. – с.33–42.
22. Dzhangozyan S. YU. *Nekotorye aspekty proyavleniya etnicheskoj identichnosti v diaspore* // *Vestnik Erevanskogo universiteta* №1 (142). *Mezhdunarodnye otnosheniya, Politologiya*. – 2014. – с.64–73.
23. Choi Inbom. *The Korean Diaspora in the World Economy*. – Peterson Institute for International Economics. 2003.
24. *6 facts about South Korea's growing Christian population. 2014* <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/08/12/6-facts-about-christianity-in-south-korea/>
25. Lee Won Sang. *Pastoral Leadership: A Case Study, Including Reference to John Chrysostom* // *West Theological Monograph*. - Wipf and Stock. 2015.
26. *'Silent exodus' from Korean-American churches as younger parishioners find community elsewhere. 2018*. <https://www.scp.org/news/2018/04/03/81489/silent-exodus-from-korean-american-churches-as-you/>
27. Kim G.N. *Izbrannye trudy po koreevedeniyu* // *Tendencii sovremennoj immigracii korejcev v SSHA*. – Almaty. Senim. 2013 – с.132-152
28. Sheffer Gabriel. *Modern Diasporas in International Politics* // *A New Field of Study: Modern Diasporas in International Politics* - London, Croom Helm. 1986.

МРНТИ 04.51.54

<https://doi.org/10.51889/2020-2.1728-8940.26>

Е. Е. Ахметбек¹

¹Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы

ЦИФРЛАНДЫРУ АЯСЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУДЫҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ

Аңдатпа

Мақала цифрлық технологиялардың қоғамдағы алар орны мен әлеуметтік мәнін сипаттауға арналған. Әлеуметтік-экономикалық құбылыс ретінде цифрландыру саласындағы әлемдік үрдістер мен тенденциялар ұсынылған. Сонымен қоса, мақалада цифрлық технологиялардың мемлекет пен қоғам өміріне қалай әсер ететіндігі туралы айтылады. Заманауи цифрлық технологиялардың үздік мысалдары келтірілген, олардың мемлекет және жеке сектор сияқты әлеуметтік институттардың қызметінде қолданудағы артықшылықтары көрсетілген. Электрондық үкіметтің қазіргі заманғы жүйесінің даму кезеңдері және оның ағымдағы жағдайы сипатталған. Сонымен қатар, мақалада блокчейн, «big data» және жасанды интеллект сияқты технологияларды қамтитын дизруптивті технологиялар дәуірінің басталғаны туралы айтылады. Осыған қоса цифрлық технологияларды енгізудің шетелдік тәжірибесі ұсынылған, оларды бизнесте және мемлекеттік басқаруда қолданудың артықшылықтары туралы дәлелдер келтірілген. Және бұл жұмыста ақпаратты зерттеудің теориялық әдістерімен қатар цифрлық технологиялар туралы ақпаратты олардың қоғамға және мемлекетке әсері тұрғысынан талдау мен синтез әдістерін қолданылды.

Түйінді сөздер: цифрландыру, дизруптивті технологиялар, қоғам, электрондық үкімет, «Блокчейн», «big data», «Жасанды интеллект».

Ү. Akhmetbek¹

¹Academy of public administration under the President of the Republic of Kazakhstan
Nur-Sultan

TRANSFORMATION OF SOCIAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

Abstract

The article is devoted to the impact of new information technologies on society and the state in the context of digitalization. Presented are the global trends in the field of digitalization. The article also discusses how digital technologies affect the life of society and the state. The essence of digitalization is reflected, examples of modern digital technologies, their advantages are given. The stages of development of the modern e-government system and its current state are described. In addition, the article talks about the beginning of the era of disruptive technologies, which include technologies such as blockchain, big data and artificial intelligence, the foreign experience of their implementation both in public administration and in the private sector is presented. In addition to the theoretical methods of studying information, in this work we used methods of analysis and synthesis of information about digital technologies in terms of their impact on society and the state.

Keywords: digitalization, disruptive technologies, society, e-government, blockchain, big data, artificial intelligence.

Е.Е. Ахметбек¹

¹Академия государственного управления при Президенте Республики Казахстан,
г. Нур-Султан

ТРАНСФОРМАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ

Аннотация

Статья посвящена влиянию новых информационных технологий на социум и государство в условиях цифровизации. Представлены мировые тренды и тенденции в области цифровизации. В статье идет речь также о том, как цифровые технологии влияют на жизнь общества и государства. Отражена суть цифровизации, приведены примеры современных цифровых технологий, их преимущества. Описаны этапы развития современной системы электронного правительства и его текущее состояние. Кроме того, в статье говорится о начале эпохи диджитальных технологий, к которым относятся такие технологии, как блокчейн, «big data» и искусственный интеллект, представлен зарубежный опыт их внедрения как в государственном управлении, так и в частном секторе. Помимо теоретических методов изучения информации, в данной работе использовались методы анализа и синтеза информации о цифровых технологиях с точки зрения их влияния на общество и государство.

Ключевые слова: цифровизация, дисруптивные технологии, общество, электронное правительство, блокчейн, «big data», искусственный интеллект.

Кіріспе

Әлемде цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы жаңа технологиялық құрылымға – цифрлық төңкеріске алып келді. Бұл өз кезегінде жалпы қоғамдық процестерді «цифрландыру» деп аталатын жаңа әлеуметтік, экономикалық, саяси және құқықтық шындықты дәйекті түрде қалыптастырады.

Қазіргі қоғамды, соның ішінде мемлекеттік басқару жүйесін заманауи дамыту және жетілдіру негізгі бизнес-процестерді цифрлық жазықтыққа өткізумен байланысты. Шешім қабылдау жылдамдығының едәуір артуы – уақыт талабы. Бұл сұраққа тек цифрлық технологияның көмегімен ғана жауап беруге болады.

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясының аясында қабылданған 2030 жылға дейінгі адамзаттың орнықты даму мақсаттарының бірі – орнықты инфрақұрылым құру, тұрақты

индустрияландыру мен инновацияны ілгерілету кездейсоқ емес [1]. Осылайша, барлық елдерге адам өмірін жеңілдетуге арналған ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымды дамыту міндеті жүктелді.

Өнеркәсіптік өндіріс сияқты экономикалық өсудің негізгі қозғаушы күшімен бірге ақпараттық-коммуникациялық технологиялар сияқты әлемдік экономика дамуының жаңа бағыты пайда болуда. Осыған орай, аталған тенденцияның негізінде адам өмірінің барлық салаларында цифрландырудың қазіргі ахуалын талдау, цифрлық мәдениетке көшудің ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін қарастыру, «цифрлық мәдениет» тұжырымдамасын қарастыру өзекті мәселе.

Дүниежүзілік Интернет желісі, ұялы байланыс және ақпаратты өңдеудің басқа құралдары көптеген елдерде қарқынды дамып келеді. Дүниежүзілік банктің 2016 жылғы «Цифрлық дивидендтер» баяндамасына сәйкес, экономикасы дамып жатқан елдерде ұялы байланысы бар адамдардың саны таза ауыз су мен электр қуатына қол жетімділіктен гөрі көбірек болып отыр [2, 2-б.]. Әлем тұрғындарының 70 проценттен астамы ұялы телефондарға ие. Сонымен қатар, соңғы 10 жыл ішінде Интернетті пайдаланушылар саны үш есе өсті. Егер 2005 жылы ол бір миллиард адамды құраса, 2020 жылы қолданушылар саны 4 миллиардтан асады [3].

Шетелдік сараптамалық компаниялардың пікірінше, мемлекеттік секторға заманауи цифрлық технологияларды енгізу бюджет шығындарын едәуір үнемдеуге әкелуі мүмкін. Осылайша, Deloitte компаниясының бағасы бойынша, АҚШ билігіндегі міндеттерді автоматтандыру жыл сайын 96,7 миллион сағат федералды үкіметтің жұмысын босатып, 3,3 миллиард долларды үнемдеуге мүмкіндік береді [4, 3-б].

Давостағы Дүниежүзілік экономикалық форумның негізін қалаушы және тұрақты президенті Клаус Шваб «Төртінші өнеркәсіптік революция» кітабындағы алғы сөзінде цифрлық революция туралы былай деген болатын: «Біз өмір сүру, жұмыс істеу және бір-бірімізбен байланыс орнатуды түбегейлі өзгеретін революцияның бастауында тұрмыз. Біз жасанды интеллект, робототехника, роботты автокөліктер, үш өлшемді басып шығару, нанотехнология, биотехнология және басқа да көптеген салалардағы таңғажайып технологиялық жетістіктерді көруіміз керек» [5].

Осылайша, әлемде цифрлық технологияларды дамытуға және жаппай қолдануға бағытталған тренд пайда болуда.

Цифрландырудың мемлекетке және экономикаға әсері

Ғылыми қоғамдастықта «цифрландыру» ұғымының нақты анықтамасы әлі күнге дейін жоқ. Зерттеушілер мұны әртүрлі түсіндіреді. Бірақ тұтастай алғанда, олар әлеуметтік қатынастардың цифрлық жазықтыққа көшуін білдіреді.

«Цифрландыру – Ресей Федерациясы экономикасының қазіргі заманғы даму тенденциясы ретінде» атты мақаласында М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің (ММУ) ғалымы, экономика ғылымдарының докторы Т.Юдина ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың эволюциясы, оларды кеңінен қолдану адам мен адамзат өмірінің барлық салаларында институционалды өзгерістерге, сондай-ақ жеке адамдар үшін жайлылық деңгейінің жоғарылауына алып келеді. Медициналық қызмет, білім беруден бастап қаржылық қызмет көрсетуге дейін қазіргі өмірдің дәстүрлі формалары цифрлық форматқа көшірілуде. Олардың басты әлеуметтік мәні – адамдар үшін жақсырақ, ыңғайлы және кең қол жетімді етуі керек. Алайда бірқатар ғалымдар цифрландыру не әкеледі: бостандық немесе цифрлық концлагерь ме деген сұрақты қозғайды [6. 142-б].

А.Косоруков алдыңғы басқару модельдері цифрлық басқарудың жаңа моделімен алмастырылды деген тұжырымға келді. Мұнда мемлекеттік басқару, оның ішінде білім беру, мәдениет, денсаулық сақтау, қауіпсіздік, көлік, мемлекеттік қызметтер, төтенше жағдайларды жою және т.б. негізінен цифрлық технологиялар арқылы жүзеге асырылады [7. 14-24 б].

Ресейлік ғалымдардың ішінде көбінесе С. Камолов цифрлық эволюцияны және жаңа технологияларды мемлекеттік басқару жүйесінде кеңінен насихаттауға байланысты мәселелерді қарастырады. Автор мемлекет одан әрі дами береді және 10-15 жылдан кейін ол «жеке үкімет» деп аталатын азаматпен тікелей байланыс орнатуға бағытталған мемлекеттік басқару жүйесінің келесі сатысына көшеді деп мәлімдейді. [8, 11-12 б.].

С. Камоловтың цифрлық технологиялардың болашағы туралы біртіндеп болжаған әйгілі американдық футуролог және синаптик Р. Курцвейлдің (оның болжамдары 85% орындалады) болжамдарын басшылыққа алады [9].

Сонымен, Р.Курцвейлдің болжамдары бойынша, қазіргі ғасырдың көрінісі келесідей:

- 2032 жылға қарай адамдарға қарағанда интеллектуалды дамыған роботтар жасалады;

- 2035 жылға қарай көптеген кәсіптерде роботты машиналар адамды толығымен алмастырады;

- 2045 жылға қарай цифрлық технологияларды қолдана отырып, адамның барлық іс-әрекеттері мен олардың қарым-қатынасы нақты уақытта болады;

- 2099 жылы адам құқығы мен робот теңестіріледі. Олар бірдей өкілеттіктер мен құқықтарға ие болады.

Екі автор да көптеген кәсіптердің жоғалып кетуіне қатысты алаңдаушылықтарын білдірді. Алғашқы кезеңде банк қызметкерлері, заңгерлер, кеңсе менеджерлері, дүкен сатушылары және т.б. сияқты кәсіптер өз қажеттіліктерін жоғалта бастайды. Бұл қысқартулар мемлекеттік аппаратқа да қатысты болуы ықтимал. Адамның физикалық қатысуынсыз қызмет көрсетуге болады, қызметті роботтандыру енгізілетін болады. Бүкіл әлемді, оның ішінде Қазақстанды дүр сілкіндірген коронавирус пандемиясының қазіргі жағдайы жедел цифрландыруға ықпал етуі мүмкін. Вирустың таралуын болдырмау үшін барлық мемлекеттік органдар онлайн-режимде мемлекеттік қызметтер көрсетуге көшуі керек еді. Жалпы алғанда, әлемдік экономика роботтарды қолданумен байланыссыз қызмет көрсетуге көшуде.

С. Камолов өз жұмысында қазіргі заманғы мемлекеттік басқару жүйелерінің даму кезеңдерін сипаттады [8, 7- б]. Сонымен, мемлекеттік басқарудың негізгі моделі үш кезеңнен тұрды:

1-кезең: Электрондық үкімет (e-government) – бұл мемлекеттік органдар мен азаматтар арасындағы өзара әрекеттесуге арналған электрондық платформа;

2-кезең: Ашық үкімет (open government) – мемлекеттік органдардың шешімдеріне қоғамдық бақылауды жүзеге асыру мақсатында жұртшылыққа құжаттарға және мемлекеттік органдардың іс-әрекеттеріне ашық қол жетімділік ұсынылады;

3-кезең: «Ақылды үкімет» (smart government) – бұл бір-бірімен өзара әрекеттесу арқылы өмірлік жағдайды дербес бақылайтын және қажетті процестерді жүзеге асыратын және мемлекеттік қызметтер көрсететін өздігінен білім алатын компьютерлік жүйе, ал азаматтар бұл әрекеттерді растауы керек.

Жоғарыда аталған кезеңдерге сүйене отырып, Қазақстан қазіргі таңда екінші кезеңнің басында тұр. 2006 жылдан бастап Қазақстанда «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясының негізінде электрондық үкіметтің порталы (eGov) жұмыс істейді, оны халықтың 50 пайыздан астамы сәтті қолданады [10].

Қазіргі кезеңде Мемлекеттік корпорация арқылы көрсетілетін мемлекеттік қызметтер тізіліміндегі 741 қызметтің 598-і қазіргі уақытта қол жетімді» [11].

Электрондық құжат айналымының автоматтандырылған жүйелерін және электрондық цифрлық қолтаңбаларды пайдалану, мемлекеттік қызметтерді онлайн режимінде ұсыну, деректерді құқықтық реттеуді автоматтандыру Қазақстанның мемлекеттік басқару саласындағы қазірдің өзінде енгізілген сандық инновациялардың толық тізімінен алшақ емес.

Қол жеткізілген нәтижелерге қарамастан, мемлекеттік органдардың ашықтығы мен қол жетімділігінің төмен деңгейімен байланысты проблемалар әлі де өзекті. Мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерінің интеграциясының жеткілікті деңгейде болмауына байланысты проблемалар да бар. Сонымен қатар, мемлекет алдында халыққа электронды форматта мемлекеттік қызмет көрсету кезінде ақпараттық қауіпсіздік деңгейін арттыру міндеті тұр.

«Электрондық үкімет» (e-Government) терминінің өзі өткен ғасырдың тоқсаныншы жылдарында Интернеттің даму шыңында пайда болды және оны алғаш рет АҚШ вице-президенті А. Гор енгізді [12, 182-б].

Бұл тұжырымдама бюрократияның азаюы, дәстүрлі қағазбастылықтан электрондыққа көшу дегенді білдіреді. Кейін ол қосымша мағынаны алып, үкіметтің азаматтармен өзара іс-қимылының өзіндік алаңына айналды.

«Электрондық үкімет» тұжырымдамалары жаңа серпінді ақпараттық технологиялардың арқасында пайда болды, бұл билік органдардың жұмыс істеуі және олардың қоғаммен, бизнес, академиялық орта және саяси ұйымдармен өзара іс-қимылы туралы түсініктерді түбегейлі өзгертеді. Электрондық үкіметтің қолданылу деңгейі мен дамуын анықтау үшін әртүрлі халықаралық рейтингтер қолданылады.

Осылайша, мемлекеттердің «электрондық үкімет» элементтерін қолдануға дайындығын Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ) әлеуметтік-экономикалық даму департаментінің сарапшылары жүргізеді.

Олар жыл сайын әр ел үшін мемлекеттік басқаруда АКТ қолдану және даму деңгейі туралы есептерін жариялайды.

БҰҰ сарапшылары елдерді «электрондық үкіметтің» дамуы (E-Government Development Index, EGDI) және «электрондық қатысу» (E-Participation) сияқты көрсеткіштер бойынша бағалайды.

БҰҰ-ның «Электрондық үкіметтің» 2018 жылғы рейтингі бойынша мемлекеттік басқаруда цифрлық технологияларды қолданудың негізгі көрсеткіші болып табылатын электрондық үкіметті дамытудың ең үлкен индексі (EGDI) Данияға тиесілі болды – 0,915. Бұл рейтингіде Қазақстан индексі 0,7597 болып, 39-шы орынды иеленіп, теңізге шыға алмайтын 10 елдің қатарына кірді [13, 144-б.]

2016 жылмен салыстырғанда Қазақстан 33-орыннан алты позицияға төмендеді. Бұл Қазақстанда электрондық үкіметтің даму қарқыны тұрақсыз екенін көрсетеді. Мемлекетке электрондық үкімет қызметін дамыту шараларын күшейту қажет. Дегенмен де мемлекеттік қызметтерді көрсетуде ақпараттық технологияларды қолдану деңгейін өлшейтін онлайн-қызметтер индексі бойынша Қазақстан өте жоғары деңгейдегі топта [13, 97-б.].

Әлемдік өркениеттің цифрлық технологиялары не бере алады деген сұрақ қазір өте өзекті. Біріншіден, бұл барлық қызығушылық тудыратын мәселелер бойынша әртүрлі ақпарат пен статистикаға жедел қол жеткізу. Пайдаланушылар жылдам жаңа ақпаратты алғысы және Интернетті қолдана отырып, қажетті мәліметтерді тапқысы келеді. Ақпараттық технологиялар адам қызметінің барлық салаларына енуде.

Сонымен бірге, ақпараттық жүйелер мен бағдарламаларға негізделген цифрлық технологиялар әлемде адам өмірінің көптеген салаларында бұрыннан қолданылып келеді. Соңғы жылдары олардың даму қарқыны артып келеді. «Gartner» консалтингтік компаниясының мәліметі бойынша, 2019 жылы әлемдік ақпараттық және коммуникациялық технологиялар нарығының көлемі 3 триллионнан аса АҚШ долларын құрайды [14].

Осы факторлардың барлығын ескере отырып, мемлекеттер мен жалпы әлемдік қауымдастық цифрлық трансформацияға дайын болуы қажет.

Әлемде дисруптивті- бұзушы (ағылшынша «disruptive» деген сөзден шыққан) деп аталатын, біздің өмірімізді сапалы өзгертетін және кейбір технологияларды тез ескіретін және бәсекеге қабілетсіз ететін инновациялар пайда болды. Бұл экономика үшін де, мемлекеттік басқару үшін де үлкен әлеуетке ие технологиялар [15, 16-18 б].

Алғаш рет деструктивті технологиялар туралы американдық ғалым К.Кристенсеннің (Clayton M. Christensen) мақаласында сипатталған. [16]. Бұл теорияның мәні - пайда болған жаңа технологиялар компаниялар мен адамдардың қазіргі өмір салтын түбегейлі өзгертеді. Дисруптивті инновациялар, тіпті нарықтағы жетекші орындарына қарамастан, қазіргі уақытта сәтті қолданылып жүрген технологияларды толығымен жояды.

Бұған мысал ретінде бүкіл әлемдегі такси саласына бәсекелес болып, қауіп төндіретін жеке таксиді іздеу, қоңырау шалу және төлеуге арналған мобильді қосымшаны жасаушы «Uber» компаниясы жатады. Дисруптивті технологияның дәл осындай элементі - ұялы телефондар дәуірінің әйгілі өнімдерінің бірі - бұл Apple-дің сенсорлық экранымен әлемді жаулап алған айфондар.

Бұл технологиялар цифрлық ақпаратты кез келген деректерге, графиктерге және кескіндерге түрлендіруге мүмкіндік беретін ақпараттық жүйелер мен қосымшалардың жиынтығы.

Сарапшылардың пікірінше, цифрлық технологиялар экономиканың барлық салаларына ғана әсер етіп қоймай, сонымен бірге жақын болашақта білім беру, шешімдер қабылдау, бәсекелестік, тамақ өндірісі және мемлекеттік басқару процестерін өзгертеді. Жаңа цифрлық технологиялар адам мен цифрлық технологиялар әлемі, мысалы, өз платформаларын азаматтармен онлайн режимінде қарым-қатынас жасау үшін пайдаланатын Amazon, Facebook, Google, Alibaba сияқты платформалар.

Бүгінгі таңда ақпараттық технологияларды енгізу әлемдік экономиканың негізгі бағыттарының бірі болып отыр. Олардың жаппай жылжуы халықтың өмірін сапалы түрде өзгертеді және елдердің үкіметтерін мемлекет өмірінің әлеуметтік-экономикалық салаларын дамыту бойынша жұмыс істеуге ынталандырады.

Мұндай технологияларға big data, жасанды интеллект және блокчейн сияқты технологияларды жатқызуға болады, олар тек іскерлік ортаны ғана емес, сонымен бірге мемлекеттік органдардың жұмысының дәстүрлі әдістерін және мемлекеттік қызметтер көрсетуді тез өзгерте алады.

Қазіргі уақытта «big data» тек сөздік құрамына нық еніп қана қоймай, адам өмірінің көптеген салаларында қолданылады. Оның қолданылу аясы өте кең.